

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาวิหารล้านนาในสมัยการปกครองของเชื้อสายตระกูลเจ้าเจ็ดตน
(พ.ศ 2317 - 2442) ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน

ชื่อนักศึกษา นางสาว อัมพร มาลัย

สาขาวิชา ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

ภาควิชา ศิลปสถาปัตยกรรม

ปีการศึกษา 2540

บทคัดย่อ

การศึกษางานสถาปัตยกรรมวิหารล้านนาในสมัยการปกครองของตระกูลเจ้าเจ็ดตน มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงรูปแบบของวิหารที่ปรากฏขึ้นในวัฒนธรรมล้านนาในช่วงสมัยที่ตระกูลเจ้าเจ็ดตนได้ทำการสถาปนาอำนาจ และมีบทบาททางการเมืองการปกครอง หรือในช่วงระยะเวลาที่ล้านนาตกเป็นเมืองประเทศราชของราชอาณาจักรสยาม โดยมีระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ 2317 - 2442 ในเฉพาะพื้นที่ จ.เชียงใหม่ ลำปาง และลำพูน ซึ่งสายตระกูลเจ้าเจ็ดตนได้มีอำนาจการปกครอง โดยได้เลือกกำหนดตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 15 หลัง ทั้งนี้ได้พิจารณาจากอายุสมัยในการก่อสร้างหรือการเทียบเคียงจากงานศิลปกรรมที่สามารถจะคาดคะเนอายุได้ เป็นเกณฑ์ โดยศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม กล่าวคือ

1. การศึกษาถึงประวัติศาสตร์ในยุคสมัยของตระกูลเจ้าเจ็ดตน ซึ่ง ถือเป็นยุคสมัยแห่งการฟื้นฟูบ้านเมืองให้มีความบริบูรณ์รุ่งเรืองขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบของวิหารล้านนา

2. การศึกษาถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของวิหารล้านนาในอดีต

3. การศึกษาถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของวิหารล้านนาที่สร้างในสมัยการปกครองของตระกูลเจ้าเจ็ดตน

ผลของการศึกษาปรากฏรูปแบบที่เป็นลักษณะเด่นตามการกำหนดของพื้นที่เป็นสำคัญ แบ่งได้เป็น

1. วิหารแบบเชียงใหม่ มีลักษณะเด่นที่ปรากฏคือ การนิยมลดความกว้างผิวด้านหน้าของอาคารเป็นช่วง ๆ ในลักษณะลดหลั่นกันทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ซึ่งจะสัมพันธ์กับจังหวะการซ้อนชั้นของหลังคา อาคารนิยมตั้งอยู่บนฐานสูง ทำให้รูปทรงโดยรวมสูงเพรียว อ่อนช้อย มากกว่ารูปแบบของวิหารกลุ่มอื่น ๆ

2. วิหารแบบลำปาง นิยมผังอาคารในรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีลักษณะเด่นที่เป็นการอ้างอิงจากรูปทรงของวิหารโถงแบบลำปางแต่ดั้งเดิม แต่ที่เปลี่ยนแปลงไปคือ การทำผนังเป็นเครื่องปิดล้อมอาคาร รูปทรงโดยรวมนั้นนิยมตั้งอยู่บนฐานเดี่ยว ๆ อาคารจึงดูเตี้ยแจ้ หลังคาคลุมต่ำ เกิดปริมาตรของรูปทรงที่เป็นมวลหนัก - แน่น อาคารมีความกว้างของช่อหลังง(ช่อประธาน) มากกว่าแบบเชียงใหม่ อาคารจึงดูผายกว้างมากกว่า ส่วนรูปทรงหลังคานิยมการซ้อนชั้นเช่นเดียวกับแบบเชียงใหม่ แต่ระนาบของหลังคาเป็นเส้นตรง ไม่อ่อนโค้ง ทำให้เกิดความรู้สึกที่แข็งแกร่งต่าง เป็นลักษณะที่แตกต่างจากแบบเชียงใหม่อย่างชัดเจน

3. วิหารแบบลำพูน มีลักษณะเฉพาะคือ ลักษณะผังพื้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า นิยมการมีพื้นที่ระเบียงทางด้านหน้า อาคารตั้งอยู่บนฐานเดี่ยว ๆ การซ้อนชั้นของหลังคามีจำนวนน้อยกว่าแบบเชียงใหม่และแบบลำปาง

รูปแบบที่ปรากฏทั้ง 3 แบบตามเขตพื้นที่นั้น วิหารแบบเชียงใหม่และแบบลำปางเป็นรูปแบบของวิหารที่ยังคงยึดถือรูปแบบที่เคยมีมาในอดีต แต่นำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความนิยม หรือเหตุปัจจัยอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น ส่วนวิหารแบบลำพูน มีข้อกำหนดจากความนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ อันได้แก่ กลุ่มชาวยองที่ได้อพยพโยกย้ายเข้ามาเป็นสำคัญ